

**O'ZBEKISTONDA IJTIMOIIY SOHADA AMALGA
OSHIRILAYOTGAN O'ZGARISHLAR MAZMUN VA MOHIYATI**

N.Sharipova

TDTU Qo`qon filiali , katta o`qituvchi, PhD

Erkinov Husanboy Baxtiyor o`g`li

TDTU Qo`qon filiali talabasi

***Annotatsiya:** O'zbekistonda ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan o'zgarishlar, asosan, aholining turmush darajasini yaxshilash, ijtimoiy himoya tizimini mustahkamlash, ta'lim, sog'liqni saqlash, ish bilan ta'minlash va yoshlar siyosati kabi sohalarda amalga oshirilmoqda. O'zbekiston hukumati, ayniqsa, ijtimoiy yordam, pensiya tizimi, shuningdek, ijtimoiy xizmatlar tarmog'ini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratmoqda. Bularning barchasi, mamlakatda inson kapitalini rivojlantirish, ijtimoiy adolatni ta'minlash va jamiyatda barqaror o'sishni qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.*

***Kalit so'zlar:** YUNESKO, ta'lim sohasida islohotlar, infratuzilma, inson kapitali, ijtimoiy faollik, nodavlat-notijorat tashkilotlar.*

KIRISH. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «O'zbekiston Respublikasida Ma'muriy islohotlar konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida»gi Farmoniga sharh e'lon qilindi.

Mamlakat taraqqiyotining zamonaviy bosqichida keng ko'lamli islohotlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi davlat boshqaruvining mutlaqo yangi va samarali faoliyat yurituvchi tizimini yaratishni talab qiladi. Shu munosabat bilan mamlakatda davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish va modernizatsiya qilish bo'yicha salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda.

Davlat organlari faoliyatining ochiqligini ta'minlash va davlat xizmatlari ko'rsatish tizimini takomillashtirish uchun elektron portallar va ma'lumotlar bazalari yaratildi. Xususan, ruxsat beruvchi hujjatlar va litsenziya olishni soddalashtirish uchun www.license.gov.uz, «yagona darcha» tamoyili bo'yicha davlat xizmatlari ko'rsatishni ta'minlash uchun birdarcha.uz veb-saytlari yaratildi.

Davlat xizmatlarini qayta ko'rib chiqish va optimallashtirish natijasida tadbirkorlik subektlarini ro'yxatga olishning tartib-taomillari 4-martaga, ro'yxatga olish uchun zarur vaqt esa 30 daqiqaga qadar qisqartirildi. Shu bilan birga, so'nggi yilda amalga oshirilgan keng ko'lamli ishlarning obektiv tahlili, davlat boshqaruvi organlari faoliyati, aholi bilan ochiq va to'g'ridan-to'g'ri muloqot natijalari mavjud muammo va kamchiliklarni tizimli hal etishga ehtiyoj vujudga kelganligini ko'rsatdi. Bu, birinchi navbatda, quyidagi holatlarga taalluqlidir:

- bir qator idoralarning vazifalari deklarativ xususiyatga egaligi va ularni amalga oshirishning tashkiliy-huquqiy mexanizmlari yetarli emasligi;
- faqat holatlarni qayd etish va statistikasi to'plashdan iborat bo'lib qolgan faoliyatni baholashning samarasiz tizimi va bu ko'pchilik hollarda joylardagi ishlarning haqqoniy holatini aks ettirmaydi;
- hududlarni rivojlantirish dasturlarini shakllantirish va aholining eng muhim muammolarini hal qilishda mahalliy hokimiyat organlari rolining pasayishiga olib keluvchi davlat funksiyalarining haddan tashqari markazlashtirilganligi;
- byurokratlashtirish va yuqori sarf-xarajatlarga olib kelayotgan innovatsion rivojlanishning past darajasi;
- xo'jalik boshqaruvi organlari tomonidan davlatning tartibga solish va xo'jalik funksiyalari qo'shib olib borilishi, sog'lom raqobat muhitining rivojlanishiga to'sqinlik qiluvchi imtiyoz va preferensiyalarni tanlab taqdim etish amaliyoti;
- hududlarning rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatayotgan ayrim rahbarlarda lozim darajada mas'uliyat va tashabbuskorlikning mavjud emasligi.

Ushbu kamchiliklar iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy sohani modernizatsiyalash, hududlarni har tomonlama rivojlantirish, aholining hayot darajasi va farovonligini yuksaltirish bo'yicha davlat siyosatini muvaffaqiyatli amalga oshirishga to'sqinlik qilmoqda.

Mamlakatimizda ta'lim-tarbiya sohasiga har yili sarflanayotgan xarajatlar yalpi ichki mahsulotga nisbatan 10-12 foizni tashkil etmoqda. Bu YUNESKOning mamlakatni barqaror rivojlantirishni ta'minlash uchun ta'limga yo'naltirilishi zarur bo'lgan investitsiyalar miqdori bo'yicha tegishli tavsiyalaridan, ya'ni 6-7 foizdan qariyb 2 barobar ko'pdir. 2015-yilda bu sohada 384 ta obyektning moddiy-texnika bazasini yanada rivojlantirish va mustahkamlash bo'yicha qiymati 423 milliard so'mlik ishlar amalga oshirildi, namunaviy loyihalar asosida 29ta yangi umumta'lim maktabi barpo etildi, 219 ta maktab rekonstruksiya qilindi, 136 tasi kapital ta'mirlandi. O'zbekiston davlat jahon tillari universitetida 2 ming 200 talabaga mo'ljallangan yangi zamonaviy o'quv korpusi, sport majmuasi, shuningdek, o'quv jarayoniga jalb etilgan xorijlik mutaxassislar uchun mehmonxona barpo etildi. Navoiy davlat konchilik institutida yangi o'quv binosi qurilishi nihoyasiga yetkazildi. Oliy ta'lim sohasida oliy o'quv yurtlarining professor o'qituvchilarini muntazam qayta tayyorlash bo'yicha mutlaqo yangi, takomillashtirilgan tizim joriy qilindi. 15 ta tayanch oliy o'quv yurtida oliy ta'lim muassasalari rahbarlari va pedagog kadrlarini qayta tayyorlash hamda malakasini oshirish kurslari tashkil etildi. Mazkur kurslarda oliy o'quv yurtlarining 2 ming 700 ga yaqin o'qituvchisi malaka oshirdi.

Ustoz va murabbiylar mehnatini munosib rag'batlantirishga yo'naltirilayotgan Direktor jamg'armasi uchun ajratilayotgan mablag'lar ham yildan-yilga muttasil oshib bormoqda. 2016-yilda ijtimoiy sohaga Davlat byudjeti jami xarajatlarning 59,1 foizi yoki o'tgan yilga nisbatan ko'proq mablag' ajratiladi. Jumladan, ta'lim-tarbiya sohasiga davlat byudjeti xarajatlarning 33,7 foizi, sog'liqni saqlash tizimiga 14 foizi yo'naltiriladi. Ta'lim-tarbiya sohasini ta'minlash va rivojlantirish sarf-xarajatlari o'tgan yilga qaraganda 16,3 foizga, sog'liqni saqlash tizimida 16 foizga ko'payadi. Mamlakatimiz oliy o'quv yurtlarining moddiy-texnika bazasini mustahkamlashga yo'naltirilayotgan mablag'lar hajmi tobora ortib borayotganini alohida ta'kidlashni istardim. Joriy yilda 13 ta oliy ta'lim muassasasi, jumladan, Qoraqalpog'iston, Buxoro va Samarqand davlat universitetlari, Farg'ona politexnika institutidagi qurilish

varekonstruksiya ishlariga 355 milliard so‘m ajratish ko‘zda tutilmoqda. Shuningdek, Toshkent davlat stomatologiya instituti binolari, Toshkent shahridagi Inxa universiteti va Singapur menejmentni rivojlantirish instituti filiallarining yangi o‘quv korpuslari quriladi. 2016-yilda 2016-2020-yillarda xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish dasturi doirasida qariyb 14,6 ming yangi servis obyekti va 194 ta yangi turdagi maishiy xizmat ko‘rsatish kompleksi foydalanishga topshirildi.

2013-2020-yillarda telekommunikatsiya texnologiyalari, tarmoqlari va aloqa infratuzilmasini rivojlantirish dasturining amalga oshirilishi doirasida 2016-yilda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkonini beruvchi 2300 kilometrda ziyod keng polosali optik-tolali tarmoqlar barpo etildi va zaxiraga olindi. Yagona portal orqali 929 mingdan ziyod xizmatlar ko‘rsatildi va o‘shir oldingi yilning shu davriga nisbatan 2,2 barobami tashkil qildi. 2017-yil 7-fevraldagi O‘zbekiston Respublika Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi farmonida bir qator yo‘nalishlarni rivojlantirish ko‘zda tutilgan. Jumladan, ushbu farmonning 4-yo‘nalishida “ijtimoiy sohani rivojlantirishga yo‘naltirilgan aholi bandligi va real daromadlarini izchil oshirib borish, ijtimoiy himoyasi va sog‘lig‘ini saqlash tizimini takomillashtirish, xotin-qizlarning ijtimoiy-siyosiy faolligini oshirish, arzon uyjoylar barpo etish, yo‘l-transport, muhandislik-kommunikatsiya va ijtimoiy infratuzilmalarni rivojlantirish hamda modernizatsiya qilish bo‘yicha maqsadli dasturlarni amalga oshirish, ta’lim, madaniyat, ilm-fan, adabiyot, san’at va sport sohalarini rivojlantirish, yoshlarga oid davlat siyosatini takomillashtirish”ga alohida e’tibor berilgan. Bularning barchasi mamlakat aholisini ijtimoiy jihatdan har tomonlama qo‘llab-quvvatlash va himoya qilish, uning turmush farovonligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Mustaqillikdan Keyingi Davrdagi Muammolar

1. Ijtimoiy Tafovutlar

Mustaqillikdan keyingi davrda, iqtisodiyotni liberallashtirish jarayoni, o'tish davri qiyinchiliklari, o'zgarishlarga moslashish jarayoni ijtimoiy tafovutlarni kuchaytirdi.

3. Infratuzilma

Ijtimoiy sohada, ayniqsa, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalarida zamonaviy infrastruktura etishmasligi sezilib turardi.

2 .Kam Ta'minlanganlar

Aholi orasida ijtimoiy himoyaga muhtoj bo'lgan, kam ta'minlangan qatlamlar paydo bo'ldi, bu esa ijtimoiy muammolarni yuzaga keltirdi.

4 .Inson Kapitali

O'zbekistonning iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishi uchun yuqori malakali ishchi kuchi, ya'ni inson kapitaliga bo'lgan ehtiyoj oshdi.

Sog'liqni Saqlash Tizimini Isloh Qilish

Tibbiy Xizmatlar: Tibbiy xizmatlar sifatini yaxshilash, zamonaviy tibbiyot uskunalari bilan ta'minlash, yangi kasalxonalar va klinikalar qurishga e'tibor qaratildi.

Dorixona Tarmog'i: Dorixona tarmog'i kengaytirildi, arzon va sifatli dori-darmonlarni ta'minlashga e'tibor qaratildi.

Profilaktika: Aholini kasalliklardan himoya qilish bo'yicha profilaktika choralari kuchaytirildi, sog'lom turmush tarzini targ'ib qilishga qaratilgan kampaniyalar o'tkazildi.

Fuqarolarning Ijtimoiy Faolligini Oshirish

Mahalla: Mahalla tizimi mustahkamlandi, fuqarolarning ijtimoiy faolligini oshirishga qaratilgan dasturlar ishlab chiqildi.

Nodavlat-notijorat Tashkilotlar: Nodavlat-notijorat tashkilotlarning faoliyati rag'batlantirildi, ularning ijtimoiy muammolarni hal qilishda roli kuchaytirildi.

O'z-o'zini Boshqarish: O'z-o'zini boshqarish organlari faoliyati takomillashtirildi, fuqarolarning ijtimoiy hayotda ishtirok etish imkoniyatlari kengaytirildi.

Xulosa

O'zbekistonda ijtimoiy sohada amalga oshirilayotgan o'zgarishlar jamiyatning turmush darajasini yaxshilash, ijtimoiy adolatni ta'minlash va aholi salomatligini qo'llab-quvvatlash kabi keng ko'lamli maqsadlarni ko'zlaydi. Islohotlar ta'lim, sog'liqni saqlash, ijtimoiy himoya tizimi va yoshlar siyosatiga qaratilgan bo'lib, ularning barchasi fuqarolarning hayot sifatini oshirishga xizmat qiladi. Davlat tomonidan joriy etilayotgan yangilanishlar, iqtisodiy barqarorlik va ijtimoiy yordamning yaxshilanishi orqali jamiyatda tenglik va adolatni mustahkamlashga yo'naltirilgan.

Bundan tashqari, ushbu o'zgarishlar xalqaro me'yorlarga moslashtirilgan bo'lib, ijtimoiy xizmatlar va sog'liqni saqlash tizimining modernizatsiya qilinishi orqali aholi uchun yanada samarali xizmatlar ko'rsatilmoqda. O'zbekistonning ijtimoiy islohotlari inson kapitalini rivojlantirish va barqaror ijtimoiy o'sishni qo'llab-quvvatlashda muhim rol o'ynamoqda.

Shunday qilib, ijtimoiy sohadagi amalga oshirilayotgan islohotlar O'zbekistonni yanada rivojlangan, adolatli va barqaror jamiyatga aylantirishda katta ahamiyat kasb etmoqda.

Davlatning ijtimoiy siyosati tegishli markazlashgan daromadlarni tabaqalashgan soliq solish yo'li bilan shakllantirish va uni byudjet orqali aholi turli guruhlariga o'rtasida qayta taqsimlashdan iborat. Aholi turmush darajasi tushunchasini ularning hayot kechirishi uchun zarur bo'lgan moddiy va ma'naviy ne'matlar bilan ta'minlanishi hamda kishilar ehtiyojining bu ne'matlar bilan qondirilishi darajasi sifatida ta'riflash mumkin. Aholini ijtimoiy himoyalash chora-tadbirlari tizimidagi eng asosiy yo'nalish - bu narxlarning oshib va pul qadrining tushib ortib borishi munosabati bilan daromadlarning eng kam va o'rtacha darajasini muntazam oshirib borish hisoblanadi.

Ijtimoiy tizimdagi yangilanishlar, inson kapitalini rivojlantirish, ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, va ijtimoiy tenglikni oshirish orqali mamlakatning iqtisodiy o'sishiga hissa qo'shmoqda. Malakali ishchi kuchining shakllanishi,

mehnat bozorining barqarorlashuvi va ijtimoiy himoya tizimining kuchayishi, ichki iste'molni va iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi.

Bundan tashqari, davlat tomonidan amalga oshirilayotgan ijtimoiy islohotlar, xalqaro miqyosda O'zbekistonning imijini yaxshilaydi va xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay sharoitlar yaratadi. Xalqaro reytinglardagi o'sish, mamlakatning iqtisodiy ishonchliligini oshiradi, bu esa iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash va uzoq muddatli o'sish sur'atlarini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi.

Shu sababli, ijtimoiy sohadagi islohotlar nafaqat aholi farovonligini oshirish, balki O'zbekistonning global iqtisodiy tizimda raqobatbardoshligini ta'minlashda ham muhim rol o'ynaydi. Bu jarayonlar, mamlakatning iqtisodiy va siyosiy barqarorligini kuchaytirib, xalqaro reytinglardagi o'rnini mustahkamlashga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. nashriyoti, 2002yil. 416b.
2. References: Sh. Sh. Shodmonov, R. X. Alimov, T. T. Jo'rayev. Iqtisodiyot nazariyasi. Toshkent, "Moliya" www.ceep.uz - 0 O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi huzuridagi Samarali iqtisodiy siyosat markazi rasmiy sayti.
3. Bekmurodov A.Sh. va boshqalar. O'zbekiston iqtisodiyotni liberallashtirish yillarida. 1-5 qismlar. T.: TDIU, 2005. - 310 b.
4. "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" 2017-yil 5. "Sog'liqni saqlashni rivojlantirish dasturi" 2019-yil
5. <https://parliament.gov.uz › articles>
6. <https://parliament.gov.uz/articles/2118>
7. <https://www.gazeta.uz › 2023/12/31>
8. <https://strategy.uz/>
9. <https://soff.uz/>
10. <https://staff.tiame.uz/>